

“ЕПОПЕЯ НА ЗАБРАВЕНИТЕ” - ВЪЗХВАЛА НА ГЕРОИЧНИЯ ПОДВИГ И САМОЖЕРТВАТА Изпрати на приятел

Top of Form

Bottom of Form

Иван Вазов пресъздава историческата достоверност на епохален за народа ни момент, дава естетическа оценка на Възраждането и търси естетическите му измерения, свързани с прекрасното и грозното, възвишеното и низкото. Писателят-демократ укорява заспалите съвести като противопоставя прекрасното във Възраждането на грозното в своето време. Той буди националното самочувствие в съвременника си и наставлява народа ни по пътя към доброто. Воден от най-светли патриотични чувства, чрез образите на Паисий, Левски, Раковски, Кочо, шипченските опълченци, Вазов дава на народа си примери с вечна стойност-трайни и непреходни. За него те са: “герои...непознати ,забравени...”. Свързва ги дълбоката вяра в историческата справедливост и светлия прелом в българската участ. Ето защо той изтъква, че паметниците не са толкова за умрелите, колкото за живите, за да развият и укрепват в тях ония доблестни чувства, които дават на един народ право да живее.

Проблемът "личност-народ" Вазов решава от позициите на демократизма: водачът в определен момент съсредоточава в себе си най-прогресивното в народния характер ,дух и стремления. В образа на отделния водач ,творецът. "съсредоточава напрежението на един етап от Възраждането -етап от еволюцията на народния дух"/М.Цанева/. Така например образът на Паисий бележи началния подтик към националното самосъзнание, образът на Раковски-раждането на революционната идеология ,а образът на Левски-първите етапи на масовата резолюционна борба. В кулминацията на национално-освободителните борби-Априлското въстание ,поетът пресъздава образите на героичните му водачи -Бенковски ,Каблешков ,Волов. В одата "Левски" образът на народа и образът на Левски са в диалектично единство ,в одата "Кочо" образът на народа достига идейно и нравствено своите водачи ,а в "Опълченците на Шипка" той е защитник на своята свобода. В "История славяноболгарская" митът на сътворението оформя асоциативния ред на светлината. Деятелното начало ,което сътворява от хаоса миналото на един народ ,се оказва основно и за самото минало. Образът на Паисий обединява двата свята /мрак и светлина/, защото е личност с огромен борчески заряд и с фанатична преданост на голямо всенародно дело.

Н

овата представа за възрожденския човек се изгражда чрез синонимни изрази ,характеризиращи делото му като "подвиг многолетен" и "житие велико". Характерна черта за Вазов е способнос та му да постави художествената задача като открит социален принос на героя-"фърляше тайно през мрака тогаз/най-първата искра в народната сваяст".Искрата от света на "Историята" се устремява напред -към бъдещето ,към възходящия път на националния ни дух.

Раждането на революционната идея през Възраждането Вазов отбелязва с одата "Раковски""образец за единство на жизнена и художествена правда.Чрез контраста и градацията поетът пресъздава противоречивата и титанична личност на Раковки -самотността на неспокойния му дух:"любов без съмнение ,без сваяст ,без предел".С патоса на преклонението, само в четири символа ,Вазов обобщава великото дело на героя-"мисъл и желязо ,лира и тръба". Особено изразителна е характеристиката на Бенковски от едноименната ода -героят с "желязна воля ,железните сили ,могъщото слово",Повтореният метафоричен етикет "желязната" ,"железните" подчертава моща в хиперболизирани представи ,които намират най-точен израз в стиха"тоз демон таен ,призрак полунощен ,който произнесе страшните слова."

В началото на "Епопея на забравените" Вазов поставя одата"Левски".Образът на героя с изключителна релефност ,вътрешна дълбочина и монолитнос оживява в разказите "Из кривините" ,"Чистият път","Апостолът впремеждие" ,в поестта "Немили-недраги". Развълнуваната реч ,многократното повторение на анафората "че" и трикратното на глагола "мисля" търсят емоционалната и логическа обосновка на решението на дякона да стане Апостол на революционната борба.Той носи идеята "за бунт ,за свобода ,за смъртта ,за гробът..." ,поел титаничната задача да подготви всенародна революция.

Левски е въплъщение на истински патриотизъм и възвишена нравственост.Той служи на революцията честно ,безкористно и всеотдайно като жертва най-скъпото-"за да е полезен ,дал си бе животът".Вазов не скрива своето възхищение и пряко характеризира нравствената същност на героя ,обобщавайки дълбокия национален смисъл на историческото му дело:

"И семето чудно падаше в сърцата
и бързо растеше за жътва богата".

В образа на Левски поетът обединява национално и общочовешко.Сравнения от общочовешката история ,внушават измеренията на подвига му.Във финала на творбата Вазов не назовава името на предателя ,за да не оскверни стиха си и особено силно се възмушава ,че "тоз човек още живей между нас".Язвителните епитети /"тоя мръсен червяк ,тоя низък роб ,тоз позор за бога ,туй пятно за храма"/ и сравнението с Юда изразяват неговата болка.За Ботев бесилото е извор на скръб ,за Вазов -път към патетично възпятата историческа слава.В този смисъл мракът и светлината свеждат до тиранията и стремежа към свобода.Свободата е светлината и мярата за възвишеното и прекрасното.

Каблешков възражда делото на Апостола.Думите и делата му подготвят написаните с истинско вдъхновение страници в "Пиянството на един народ" от романа "Под игото" ,м-у които са и знаменитите стихове от края на одата "Каблешков":

"И в няколко дене ,тайно и полека,
народът порасте на няколко века".

За Вазов Априлското въстание е "епопея" и основното в него героизмът на въстаналия български народ.В одата"Кочо" реторичните възклициания и особено антитезата

изтъкват величието на епохата в нейното противоречие-"епопея пълна с геройство и срам!".Героите са майката ,децата ,българинът -народът.Чрез тях ,в решителния момент от защитата на Перушица ,Вазов изтъква преди всичко героизма и величието на епохата.Героизмът на защитниците изпъква по-ярко от контраста с безсилната злоба на башибозушката орда ,обзета от страх пред чудодейната промяна на довчерашния покорен роб.Пряка реч и къси изречения изразяват както промъкналото се колебание пред лицето на смъртта ,така и гневните възгласи ,израз на спонтанната решителност и готовност за борба до смърт:"Да се покорим ли? Мълчи! Да се борим!". Във всеки стих звучи грандиозността на патриотичния подвиг ,хиперболични сравнения го издигат до най-ярките примери в световната история анафорите създават емоционална ескпресивност ,а резките антитези и градираните изреждания /"...и нищожна ,тъмна ,без крепост ,без мощ...без минало славно ,без пример и славни ,що малките правят с великите равни"/внушават силата на чувството в неговата динамика.

Правтото на избор м-у позора и смъртта става израз на действен патриотизъм ,а не на малодушна слабост.Този избор извисява Кочо ,обикновенният човек от народа ,"простият чизмар" и го изравнява с най-великите примери на героизъм и саможертва в човешката история.Сцената на самоубийството е моралното тържество на победените над победителя ,затова и одата носи името на героя.Със своя патриотизъм ,революционна твърдост и морална сила ,той утвърждава най-възвишената и най-красива форма на героизъм -когато се биеш не за физическата ,а само за моралната победа ,не да спасиш загубеното сражение, а само да защитиш човешкото и националното си достойнство.

Монументалността на образите и силата на чувството внушават патриотичният патос, в одата:"Опълченците наШипка".По повод на тази творба, Вазов споделя:"Това е едно от най-силните мои стихотворения". Поетът разкрива опълченците в най-драматичния момен на боя:"Три дни вече се бия ,но помощ не иде..."В творбата пътят от "срама" към "славата" се огъва м-у поражението и победата ,което придава на одата нравствена доблест и художествена убедителност.

Първите тринадесет стиха на първата част на творбата са групирани около мъчителното настойчиво "нека" и съживяват спомена за най-черните страници на миналотони ,докато възклицанието "О, Шипка!" -определено и кратко насочва преживяното към нещо наистина ново и героично.Напрегнато ,драматично и тревожно звучат. авторовите думи:"Последният напън вече е настъпил...".Картините се менят с бързината на тревожна мисъл ,която търси изхода на битката. Волята на опълченците обединява пламения и жертвен порив на цял народ към свобода.Решителността си да умрат в името на отечеството ,в името на святата свобода е разкрита чрез кратки, но решителни и твърди думи:"Да мрем по-добре". Така рухва нелепото твърдение за пасивността на народа ,който очаква да му поднссат свободата даром. Духовното излъчване на героите е особено силно ,когато дървета и камъни "оживяват" в ръцете им ,добиват нова сила и ценност:

"Всяко дърво меч е,всякой камък-бомба,
всяко нещо удар..."

Легендарното изображение на битката в цялата ода внушава преходът от живот в смърт и от смърт в живот-"трупове мъртви хвъркнаха завчаска".Защитниците на прохода хвърлят срещу врага последното ,което им е останало -своята смърт.Картината е страховита.Тя слага отпечатък в-у одата ,в-у "Епопеята" ,в-у сложното Вазозо виждане

Литература: Епопея на забравените

Written by помагало.бг

Sunday, 16 November 2008 12:43 - Last Updated Sunday, 16 November 2008 12:58

за възрожденските ни борби:"бори ли се един народ за свобода доблестно и мъжествено ,неговата юначна гибел е равна на най-ценната победа".Това определение движи и мотивите в останалите творби от цикъла "Епопея на забравените"-за саможертвата и героичната смърт ,за гражданския дълг към народ и родина...,за смъртта и безсмъртието.Примерът на забравените е пътят на народа от мрака на тиранията към свободата като мяра за възвишено и прекрасно.

Патриот и хуманист ,И.Вазов се бори с-у нравите на новото общество в годините след Освобождението и се извисява като безкомпромисен съдник на своето време.Макар да го оценява с мярката на героична и славна ,но все пак отминала епоха ,той успява да откликне на нуждите на своя народ ,разкривайки в "Епопея на забравените" истинския героизъм и високите човешки добродетели на Възраждането ,чиято върховна мярка и съдник е Отечеството ,а най-свят подвиг-саможертвата в името на българската свобода.